

κ. Olivier Micol

Βρυξέλλες, 14 Απριλίου 2020

Προϊστάμενο Διοικητικής Μονάδας Ευρωπαϊκής Επιτροπής
ΓΔ Δικαιοσύνης και Καταναλωτών
Μονάδα C.3 – Προστασία δεδομένων
Βέλγιο

Σχετ: OUT2020-0028

Αγαπητέ κ. Micol,

Σας ευχαριστώ πολύ για την μεσολάβηση και την αναζήτηση συμβουλών από το ΕΣΠΔ σχετικά με το σχέδιο του εγγράφου καθοδήγησης για τις εφαρμογές που στηρίζουν την καταπολέμηση της πανδημίας COVID-19. Πράγματι, το ΕΣΠΔ επέδειξε προθυμία να εργαστεί με ταχείς ρυθμούς πάνω στο θέμα αυτό, δημοσιεύοντας δήλωση στις 19 Μαρτίου και σχεδιάζει να εκδώσει πρόσθετες οδηγίες την επόμενη εβδομάδα σχετικά με την ιχνηλάτηση, την επιστημονική έρευνα και την τηλεργασία. Ορισμένες εθνικές εποπτικές αρχές εκπονούν επίσης σε εθνικό επίπεδο κατευθυντήριες γραμμές για την παροχή συμβουλών στις κυβερνήσεις τους και στους τηλεπικοινωνιακούς φορείς σχετικά με τον βέλτιστο τρόπο συμμόρφωσης με τους κανόνες για την προστασία των δεδομένων. Το ΕΣΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για την πρωτοβουλία της Επιτροπής να αναπτύξει πανευρωπαϊκή και συντονισμένη προσέγγιση, στο πλαίσιο της οποίας οι εφαρμογές για φορητές συσκευές μπορούν να καταστούν ένα από τα προτεινόμενα μέτρα για την ενδυνάμωση των ατόμων στην αντιμετώπιση της πανδημίας. Το ΕΣΠΔ έχει επανειλημμένα δηλώσει ότι η εφαρμογή των αρχών της προστασίας των δεδομένων και ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών δεν αποτελεί μόνο νομική υποχρέωση, αλλά και απαίτηση για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας τυχόν πρωτοβουλιών που βασίζονται σε δεδομένα για την καταπολέμηση της εξάπλωσης του ιού που προκαλεί τη νόσο COVID 19 και για την παροχή πληροφοριών στο πλαίσιο των στρατηγικών αποκλιμάκωσης.

Το ΕΣΠΔ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι δεν εφαρμόζεται ενιαία λύση για όλες τις περιπτώσεις στο επίμαχο ζήτημα και ότι οι διαθέσιμες επιλογές απαιτούν να ληφθούν υπόψη πολλοί παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου του γεγονότος ότι ενδέχεται να επηρεαστεί η υγεία των ανθρώπων. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι εξεταζόμενες τεχνικές λύσεις πρέπει να μελετηθούν λεπτομερώς, ξεχωριστά κατά περίπτωση. Επιπλέον, το ΕΣΠΔ πιστεύει ότι ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση είναι να τονιστεί η ουσιώδης ανάγκη διαβούλευσης με τις αρχές προστασίας δεδομένων για να διασφαλιστεί η νόμιμη επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με σεβασμό των δικαιωμάτων των ατόμων, σύμφωνα με τη νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων.

Οι εφαρμογές θα πρέπει να υλοποιηθούν με υπεύθυνο τρόπο στο πλαίσιο του οποίου θα τεκμηριώνονται, μέσω εκτίμησης επιπτώσεων για την προστασία των δεδομένων, όλοι οι μηχανισμοί που εφαρμόζονται για την προστασία της ιδιωτικής ζωής ήδη από το στάδιο του σχεδιασμού και την εξορισμού προστασία της ιδιωτικής ζωής, και ο κώδικας πηγής θα πρέπει να δημοσιοποιείται για να μπορεί να ελέγχεται όσο το δυνατόν ευρύτερα από την επιστημονική κοινότητα.

Σε αυτό το στάδιο, και με βάση τις πληροφορίες που παρέχονται από την Επιτροπή, το ΕΣΠΔ μπορεί να επικεντρωθεί μόνον στον συνολικό στόχο των εξεταζόμενων εφαρμογών, για να εξακριβώσει κατά πόσον συνάδουν με τις αρχές της προστασίας των δεδομένων, καθώς και στους μηχανισμούς που προβλέπονται για την άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του πληθυσμού. Με τον τρόπο αυτόν το ΕΣΠΔ πιστεύει ότι η Επιτροπή θα αντλήσει στοιχεία για περαιτέρω προβληματισμό με σκοπό την προσαρμογή, όπου απαιτείται, των επιλογών που διατυπώνονται στο έγγραφο ή την αναζητήση νέων τεχνικών επιλογών. Σε κάθε περίπτωση, το ΕΣΠΔ θα διερευνήσει περαιτέρω αυτό το ζήτημα στις επικείμενες κατευθυντήριες γραμμές του.

Στην παρούσα απάντηση, το ΕΣΠΔ θα ήθελε να ασχοληθεί συγκεκριμένα με τη χρήση εφαρμογών για τη λειτουργία ιχνηλάτησης επαφών και αποστολής ειδοποιήσεων, διότι σε αυτό το σημείο πρέπει να δίνεται μεγαλύτερη προσοχή ώστε να ελαχιστοποιούνται οι παρεμβολές στην ιδιωτική ζωή και να επιτρέπεται παράλληλα η επεξεργασία δεδομένων με στόχο τη διαφύλαξη της δημόσιας υγείας.

Σε περίπτωση που οι εν λόγω εφαρμογές αποδειχθούν σχετικές για την εφαρμογή πολιτικής για τη δημόσια υγεία, μπορούν να επιτύχουν τη μέγιστη αποτελεσματικότητά τους μόνον εάν χρησιμοποιούνται από το μεγαλύτερο δυνατό ποσοστό του πληθυσμού, στο πλαίσιο συλλογικής προσπάθειας για την καταπολέμηση του ιού. Οποιαδήποτε λειτουργική ετερογένεια, έλλειψη διαλειτουργικότητας ή ακόμη και ατομικές διαφορές στη χρήση της εφαρμογής μπορεί να δημιουργήσουν αρνητικές εξωτερικές επιπτώσεις σε άλλους, με αποτέλεσμα τη μείωση των θετικών αποτελεσμάτων για την υγεία. Το ΕΣΠΔ υποστηρίζει σθεναρά την πρόταση της Επιτροπής για οικειοθελή υιοθέτηση των εφαρμογών αυτών την οποία θα πρέπει να επιλέξουν οι χρήστες ως ένδειξη συλλογικής ευθύνης. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η οικειοθελής υιοθέτηση συνδέεται με την εμπιστοσύνη του κοινού, γεγονός που καταδεικνύει περαιτέρω τη σημασία των αρχών της προστασίας των δεδομένων.

Το ΕΣΠΔ επισημαίνει ότι το γεγονός και μόνο ότι η χρήση της ιχνηλάτησης επαφών πραγματοποιείται σε οικειοθελή βάση δεν σημαίνει ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τις δημόσιες αρχές βασίζεται κατ' ανάγκη στη συγκατάθεση. Όταν οι δημόσιες αρχές παρέχουν μια υπηρεσία, βάσει εντολής που τους έχει δοθεί και σύμφωνα με τις απαιτήσεις που ορίζει ο νόμος, φαίνεται ότι η πλέον κατάλληλη νομική βάση για την επεξεργασία είναι η αναγκαιότητα για την εκτέλεση αποστολής δημόσιου συμφέροντος. Η θέσπιση εθνικών νόμων για την προώθηση της οικειοθελούς χρήσης της εφαρμογής χωρίς οποιαδήποτε αρνητική συνέπεια για τα άτομα που δεν τη χρησιμοποιούν θα μπορούσε να αποτελέσει τη νομική βάση για τη χρήση των εφαρμογών. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω νομοθετικές παρεμβάσεις δεν θα πρέπει να αποτελούν μέσο προώθησης της αναγκαστικής υιοθέτησης και τα άτομα θα πρέπει να είναι ελεύθερα να εγκαταστήσουν και να απεγκαταστήσουν την εφαρμογή κατά βούληση. Οι εν λόγω νόμοι θα μπορούσαν να συνοδεύονται

από κατάλληλες επικοινωνιακές δραστηριότητες σε εθνικό επίπεδο για την προώθηση των εργαλείων αυτών, με εκστρατείες ευαισθητοποίησης και αρωγή προς τους ανηλίκους, τα άτομα με αναπηρίες ή τα λιγότερο ειδικευμένα ή μορφωμένα τμήματα του πληθυσμού, προκειμένου να αποφευχθεί η σποραδική υιοθέτηση, η ασάφεια όσον αφορά τις πληροφορίες για την εξέλιξη της επιδημίας και η δημιουργία τυχόν υγειονομικού χάσματος. Πράγματι, οποιαδήποτε έλλειψη στοιχείων, η οποία οφείλεται στην απρόσεκτη χρήση της εφαρμογής από τα άτομα ή ακόμη και σε σφάλμα μπαταρίας της συσκευής, μπορεί να υπονομεύσει σοβαρά τη συνολική δημόσια χρησιμότητα των εν λόγω εργαλείων.

Οι εφαρμογές ιχνηλάτησης επαφών δεν απαιτούν εντοπισμό της θέσης των χρηστών. Στόχος τους δεν είναι να παρακολουθούν τις κινήσεις των ατόμων ή να επιβάλλουν εντολές. Κύρια λειτουργία των εφαρμογών αυτών είναι να ανακαλύψουν συμβάντα (επαφές με άτομα θετικά στον ιό), τα οποία είναι απλώς πιθανόν να συμβούν και για την πλειονότητα των χρηστών ενδέχεται να μην συμβούν ποτέ, ιδίως στο στάδιο της αποκλιμάκωσης. Η συγκέντρωση των κινήσεων ενός ατόμου στο πλαίσιο των εφαρμογών ιχνηλάτησης επαφών θα παραβίαζε την αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων. Επιπλέον, αυτό θα δημιουργούσε σημαντικούς κινδύνους για την ασφάλεια και την προστασία της ιδιωτικής ζωής.

Οι υγειονομικές αρχές και οι επιστήμονες είναι σε θέση να προσδιορίσουν ποιο συμβάν αξίζει να κοινοποιηθεί αν, όταν και όπου συμβεί, στο πλαίσιο του κριτηρίου της απόλυτης αναγκαιότητας όπως απαιτείται από τη νομοθεσία, και θα πρέπει να καθορίσουν ορισμένες από τις λειτουργικές απαιτήσεις της εφαρμογής. Ένα άλλο θέμα που συζητήθηκε είναι η αποθήκευση αυτών των συμβάντων. Εξετάζονται δύο βασικές επιλογές: τοπική αποθήκευση δεδομένων στις συσκευές των χρηστών ή κεντρική αποθήκευση. Το ΕΣΠΔ πιστεύει ότι και οι δύο επιλογές μπορούν να αποτελέσουν έγκυρες εναλλακτικές λύσεις, υπό την προϋπόθεση ότι εφαρμόζονται κατάλληλα μέτρα ασφάλειας, και ότι διάφορες οντότητες μπορούν επίσης να θεωρούνται υπεύθυνοι επεξεργασίας, ανάλογα με τον απώτερο στόχο της εφαρμογής (π.χ. ο υπεύθυνος επεξεργασίας και τα δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία ενδέχεται να διαφέρουν εάν ο στόχος είναι η ενημέρωση εντός της εφαρμογής ή η τηλεφωνική επικοινωνία με το άτομο, για παράδειγμα). Σε κάθε περίπτωση, το ΕΣΠΔ επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι η αποκεντρωμένη λύση είναι πιο σύμφωνη με την αρχή της ελαχιστοποίησης.

Τέλος, οι εφαρμογές αυτές δεν είναι κοινωνικές πλατφόρμες για τη διάδοση κοινωνικού συναγερμού ούτε για οποιαδήποτε μορφή στιγματισμού. Στην πραγματικότητα, θα πρέπει να αποτελούν εργαλεία για την παροχή στους πολίτες της δυνατότητας να εκπληρώσουν τα καθήκοντα που τους αναλογούν. Όπως αναφέρεται αυτολεξεί στο σχέδιο του εγγράφου καθοδήγησης, μοναδικός τους στόχος είναι «οι αρχές δημόσιας υγείας να προβαίνουν σε ταυτοποίηση(ς) των προσώπων που έχουν έρθει σε επαφή με άτομο που έχει προσβληθεί από τον ιό που προκαλεί την COVID-19 και ενημέρωσή(ς) τους για τα κατάλληλα επόμενα βήματα, όπως η αυτοαπομόνωση, η υποβολή τους σε εξετάσεις ή η παροχή συμβουλών για το τι να κάνουν αν εμφανίσουν συμπτώματα». Η ποιότητα των δεδομένων που υποβάλλονται σε επεξεργασία είναι υψίστης σημασίας για την προσπάθεια αυτή. Τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την «ταυτοποίηση των προσώπων που έχουν έρθει σε επαφή με άτομο που έχει προσβληθεί από τον ιό που προκαλεί την COVID-19» δεν είναι εύκολα ούτε απλά. Η ενημέρωση

ενός προσώπου, μέσω ειδοποίησης εντός της εφαρμογής, μπορεί να γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε η εφαρμογή να επεξεργάζεται μόνο τυχαία ψευδώνυμα. Επιπλέον, κάθε φορά που ένα πρόσωπο δηλώνεται ως θετικό στον ιό που προκαλεί τη νόσο COVID, ένας μηχανισμός θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι πληροφορίες που εισάγονται στην εφαρμογή είναι ορθές, καθώς αυτό μπορεί να πυροδοτήσει ειδοποιήσεις σε άλλα άτομα σχετικά με την έκθεσή τους στον ιό. Ο εν λόγω μηχανισμός θα μπορούσε να βασίζεται, για παράδειγμα, σε έναν κωδικό μίας χρήσης που μπορεί να σαρώνεται από το άτομο όταν παραλαμβάνει το αποτέλεσμα της εξέτασης για την ανίχνευση του ιού. Κάθε ατομική επαφή πρέπει να πραγματοποιείται μόνο από τις υγειονομικές αρχές αφού έχουν αξιολογήσει ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία, με τη μικρότερη δυνατή παρέμβαση. Επιπλέον, η Επιτροπή θα πρέπει να αποσαφηνίσει τον ρόλο του «καταλόγου επαφών του ατόμου που κατέχει τη συσκευή», όπως εξετάζεται στο έγγραφο καθοδήγησης.

Οι αλγόριθμοι που χρησιμοποιούνται στις εφαρμογές ιχνηλάτησης επαφών θα πρέπει να λειτουργούν υπό την αυστηρή επίβλεψη ειδικευμένου προσωπικού προκειμένου να περιορίζεται η εμφάνιση ψευδοθετικών και ψευδοαρνητικών αποτελεσμάτων, και σε καμία περίπτωση η «παροχή συμβουλών σχετικά με τα επόμενα βήματα» δεν θα πρέπει να είναι πλήρως αυτοματοποιημένη. Συνιστάται να εφαρμόζεται μηχανισμός επανάκλησης στο πλαίσιο του οποίου το άτομο λαμβάνει αριθμό τηλεφώνου ή δίαυλο επικοινωνίας για να αποκτήσει περισσότερες πληροφορίες από αρμόδιο υπάλληλο. Επίσης, προκειμένου να αποφευχθεί ο στιγματισμός, δεν θα πρέπει να περιλαμβάνεται στις εν λόγω «συμβουλές» κανένα δυνητικό στοιχείο ταυτοποίησης οποιουδήποτε άλλου προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα, ούτε η χρήση της εφαρμογής, ή μέρους αυτής (π.χ. πίνακες, ρυθμίσεις παραμέτρων κ.λπ.), να επιτρέπει την εκ νέου ταυτοποίηση οποιωνδήποτε άλλων προσώπων που έχουν ή δεν έχουν προσβληθεί από τον ιό που προκαλεί την COVID 19. Το ΕΣΠΔ εισηγείται επιτακτικά να μην αποθηκεύονται στη συσκευή των χρηστών δεδομένα που επιτρέπουν την άμεση ταυτοποίηση και τα δεδομένα αυτά να διαγράφονται σε κάθε περίπτωση το συντομότερο δυνατόν.

Το ΕΣΠΔ υποστηρίζει σθεναρά την πρόταση που αποτυπώνεται στις συστάσεις σύμφωνα με την οποία, μόλις λήξει η κρίση αυτή, το εν λόγω σύστημα έκτακτης ανάγκης δεν θα πρέπει να συνεχίσει να χρησιμοποιείται και, κατά γενικό κανόνα, τα συλλεχθέντα δεδομένα θα πρέπει να διαγραφούν ή να ανωνυμοποιηθούν.

Τέλος, το ΕΣΠΔ και τα μέλη του, τα οποία είναι αρμόδια για την παροχή συμβουλών και τη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής του ΓΚΠΔ και της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, θα πρέπει να συμμετέχουν πλήρως σε όλη τη διαδικασία εκπόνησης και εφαρμογής των εν λόγω μέτρων. Τις προσεχείς ημέρες, το ΕΣΠΔ υπενθυμίζει ότι σκοπεύει να εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον γεωεντοπισμό και άλλα εργαλεία ιχνηλάτησης στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19.

Σε κάθε περίπτωση, το ΕΣΠΔ εξακολουθεί να είναι διαθέσιμο να παράσχει περαιτέρω καθοδήγηση στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη που συμμετέχουν στην ανάπτυξη και χρήση των εν λόγω εφαρμογών για φορητές συσκευές με σκοπό την καταπολέμηση της COVID-19.

Με εκτίμηση,
Andrea Jelinek

Andrea Jelinek
Chair of the European Data Protection Board

rue Wiertz, 60
1047 Brussels